

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره مبارکه تکاثر

استاد ضرابی - ۱۳۹۹

جلسه پنجم ۹۹/۹/۲۰

آیه شریفه: «لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ (۶) - به یقین دوزخ را می بینید (۶)»

عنوان : غفلت با یقین قابل جمع نیست

از آنجایی که روی سخن خداوند متعال با اهل تکاثر و اهل غفلت است و می فرماید « لو تعلمون علم اليقين لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ » معنای « لو » که مفهوم شرط دارد برای اهل غفلت « امتناعیه » خواهد بود یعنی هرگز علم اليقین برای آنها حاصل نمی شود؛ زیرا یقین با غفلت و تکاثر قابل جمع نیست ولی اگر می توانستند علم یقین داشته باشند، باطن اعمال و اخلاق و خلیات خود را به صورت موجودات زنده کریه و دهشت آوری می دیدند که همه از جنس آتش اند. آتشی که می سوزاند و صاحب خود را به عذاب های فوق طاقت مبتلا می کند.

تا وقتی که انسان وارد حیات طیبه الهی نشده و از مرتبه نفس بهیمی (حیوانی) خود بیرون نیامده ، هر چه می کند بر مبنای خودخواهی و خودپرستی است.

سعدیا گربت شکستی خود مباش خود پرستی کمتر از اصنام نیست

این چنین حیوان به ظاهر انسانی به همان اندازه که دل به دنیا بسته ، و خود را از امور معنوی دور داشته، در لجنزار تباهیها و ستمها و آلودگیها ، غوطه می خورد

و گرفتار آتش می‌شود، هر چه بیشتر در این فضای مسموم شیطانی نفس می‌کشد در ورطه‌های هول انگیزتری سقوط می‌کند، تا آنجا که خواها و خصلت‌هایی بر نفس او چیره می‌شوند که سبب پیدایش ملکاتی در نفس می‌گردد، ملکاتی که صورت و پیکری مناسب خود در آن سوی این جهان فانی، به صورت تجسم برزخی پدید می‌آورد.

از امام صادق علیه السلام روایت که فرمود: «یحشر الناس علی صور اعمالهم . . .» و در روایت دیگر «علی صور نیاتهم» و در نقل دیگر «. . . علی صورة تحسن عندها القردة والخنزیر- مردم طبق صورت‌های اعمال و نیات خود محشور می‌شوند . برخی به صورتی محشور می‌شوند که میمون‌ها و بوزینه‌ها در برابر آن بسی زیبا هستند.» (مشکاة الانوار فی غرر الأخبار ، ج ۱، ص ۱۴۷)

ای دریده پوستین یوسفان
گرگ برخیزی از این خواب گران
گشته گرگان یک به یک خواهی تو
می درانند از غضب، اعضای تو

عنوان : امراض روحی، آتش زیر خاکستر

از آنجا که کردارهای مردم بدکار، کردارهایی است حیوانی و ناپسند، ناگزیر در سرای دیگر به صورت حیواناتی زشت مجسم می‌گردند و با آمدن مرگ و سلب توجه نفس از بدن ، تمام امراض جسمانی از میان می‌رود اما امراض روحی و آلام نفسانی هویدا می‌گردد امراضی که تا آن وقت مثل آتشی در زیر خاکستر پنهان بودند.

حال چه باید کرد؟ بیایید تا دیر نشده بیماریهایی را که در روح و روان ما لانه کرده است، بشناسیم، قلبی سالم داشته باشیم؛ قلب سالم قلبی است که هر چه را برای خود نمی‌خواهد برای دیگران هم نمی‌پسندد و آنچه را برای خود می‌خواهد برای دیگران هم می‌خواهد. قلب سالم قلبی است که همواره رضای خدای خود را در نظر می‌گیرد.

محمد بن مسلم از امام باقر علیه السلام در معنای آیه «سیطوقون ما بخلوا به يوم القيامة» (آل عمران / ۱۸۰) سؤال می‌کند آن حضرت در پاسخ می‌فرماید: «ما من عبد منع زكاة ماله الا جعل الله ذالك يوم القيامة ثعباناً من نار مطوقاً في عنقه - هیچ بنده‌ای نیست که از پرداختن زکات خودداری کند مگر این که خداوند آن را روز قیامت مبدل به اژدهایی آتشین می‌کند که طوق گردن او می‌شود.» (عیاشی، ج ۱، ص ۱۵۸)

آن زبانه چیست نفس پرستیز	زینهار ای جان من از وی گریز
گر ز آتش صورت فعل بدست	روح را از وی عذاب سرمد است
مالك دوزخ قوای نفسی است	مانع لذات روح قدسی است

قیس بن عاصم یکی از صحابی مشهور پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌گوید: «با جماعتی از «بنی تمیم» خدمت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) رسیدم، عرض کردم: ای پیامبر خدا ما را موعظه کن، زیرا کار ما طوری است که از صحرا و بیابان‌ها عبور می‌کنیم، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در پاسخ وی فرمود:

«یا قیس! ان مع العز ذلاً، و ان مع الحیاة موتاً، و ان مع الدنيا آخرة، و ان بكل شیء رقیباً، و علی کل شیء حسیباً و ان لكل اجل کتاباً، و انه لا بد لك یا قیس من قرین یدفن معك و هو حی و تدفن معه و انت میت، فان كان کریماً اکرمک، و ان كان لئیماً اسلمک، ثم لا یحشر الا معك، و لا تحشر الا معه، و لا تسئل الا عنه. - ای قیس! با عزت، ذلت است و با حیات، مرگ، و با دنیا آخرت، و هر چیزی حسابگری دارد، و هر اجلی کتابی، ای قیس! تو همنشینی خواهی داشت که با تو دفن می‌شود در حالی که او زنده است، و تو با او دفن می‌شوی در حالی که تو مرده‌ای، اگر او گرامی باشد تو را گرامی می‌دارد، و اگر پست باشد تو را

تسلیم می‌کند. او فقط با تو محشور می‌شود، تو نیز فقط با او، و تنها با او سؤال می‌شوی، پس آن را صالح قرار ده، چرا که اگر صالح باشد موجب آرامش تو است، و اگر فاسد باشد مایه وحشت تو است، و او عمل تو است!» (خصال، ح ۹۳)

دلقت به چه کار آید و تسبیح و مرقع خود را ز عملهای نکوهیده بری دار
حاجت به کلاه برکی داشتنت نیست درویش صفت باش و کلاه تتری دار

عنوان : اگر سُکر اشتغال به دنیا نبود...

در درون اهل تکاثر این مار و اژدها که در حدیث پیامبر خواندیم، پیش از مردن در آنها بوده و تنها در «یوم تبلی السرائر» روزی که سریرها آشکار می‌شود، خود را نشان داده است. او نمی‌توانست قبل از کنار رفتن پرده از برابر دیدگانش، پیش از مرگ آنها را احساس کند، چرا که قلب و روحش بشدت او را به خود مشغول داشته بود؛ فقط وقتی پرده زندگی مادی و طبیعی کنار می‌رود، پس از مرگ به مقدار خلق و خوی‌های نکوهیده و شهوات و دل‌بستگی‌های جاهلانه‌اش نسبت به متاع دنیا، نیش و گزش مارها را در خود احساس می‌کند. «یوم تجد کل نفس ما عملت من خیر محضرا وما عملت من سوء تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَاد - روزی که هر کس، آنچه را از کار نیک انجام داده، حاضر می‌بیند؛ و آرزو می‌کند میان او، و آنچه از اعمال بد انجام داده، فاصله زمانی زیادی باشد. خداوند شما را از (نافرمانی) خودش، برحذر می‌دارد؛ و (در عین حال،) خدا نسبت به همه بندگان، مهربان است.» (آل عمران / ۳۰)

فرمایش پیامبر مکرم اسلام : «انما هی اعمالکم ترد علیکم - و این اعمال شما است که روز قیامت به سوی شما باز می‌گردد» راز گفتار خدوند را بازگو می‌کند: «کلا لو تعلمون علم الیقین * لترون الجحیم»، همان رازی که امیر مؤمنان فرمود: «و اعمال العباد فی عاجلهم نصب أعینهم فی آجالهم- کردار بندگان در این دنیا، در روز قیامت، در برابر دیدگانش مجسم خواهد شد.»

زانچه می‌بافی همه روزه بپوش

زانکه می‌کاری همه ساله بپوش

سیرتی کاندر وجودت غالب است

هم بر آن تصویر حشرت واجب است

عنوان : از خواب غفلت بیدار شویم

اولین منزل از منازل سلوک الی الله « یقظه » نام دارد یعنی تا انسان چشم باز نکند و از خواب غفلت بیدار نشود ، ممکن نیست بتواند خود را از عذاب ابدی برهاند. در قرآن می‌خوانیم: «إِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ - زندگی حقیقی همانا [در] سرای آخرت است ای کاش می‌دانستند» (عنکبوت/۶۴). همه چیز در آخرت زنده است عمل انسان با او گفتگو می‌کند. امام صادق(ع) می‌فرماید: «إِذَا وَضِعَ الْمَيِّتُ فِي قَبْرِهِ مِثْلَ لَهٍ شَخْصٍ، فَقَالَ لَهُ: يَا هَذَا كُنَّا ثَلَاثَةً: كَان رِزْقُكَ فَانْقَطَعَ بَانْقِطَاعِ أَجْلِكَ وَكَانَ أَهْلُكَ فَاخْلَفُوكَ وَانصَرَفُوا عَنْكَ وَكُنْتَ عَمَلُكَ فَبَقِيَتْ مَعَكَ. أَمَا إِنَّي كُنْتُ أَهْوَنَ الثَّلَاثَةِ عَلَيْكَ - وقتی میت در قبر قرار می‌گیرد، شخصی بر او مجسم می‌شود و می‌گوید: ما سه چیز ، همراه تو بودیم، یکی رزق تو که با مرگ تو قطع شد و دیگری اهل و عیال تو که تو را پشت سر گذاشتند و بازگشتند، و من که عمل تو هستم با تو خواهم بود. من همان چیزی بودم که به من اهمیت نمی‌دادی و در میان این سه چیز کمترین جایگاه را داشتم.) کافی، ج ۳، ص ۲۴۰

گر آنها که می‌گفتی کردمی نکو سیرت و پارسا مردمی

جبرائیل امین به دستور خداوند، پاکترین انسانها را که پیامبر خداست نصیحت

می‌کند آیا ما به این نصیحت‌ها نیازمند نیستیم؟ در حدیثی از رسول خدا

(صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) آمده است که فرمود: جبرئیل به من گفت: «یا محمد! عش

ما شئت فانک میت و احبب من شئت فانک مفارقه، و اعمل ما شئت فانک ملاقیه

- ای محمد! هر چه بخواهی عمر کن ولی سرانجام مرگ است، هر که را

می‌خواهی دوست بدار ولی بالاخره مفارقت است، هر کاری و عملی می‌خواهی

انجام بده که سرانجام آن را ملاقات خواهی کرد.» (کنز العمال، ج ۱۵، ص ۵۴۶)

افسوس که عمر خود تباهی کردیم صد قافله گناه، راهی کردیم

در دفتر ما نماند یک نکته سفید از بس به شب و روز سیاهی کردیم